

Suriyeli Öğrencilerin Okula Yönelik Tutumları

Ahmed Halef¹, Ahmet Göçen²

¹ Harran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi ORCID: 0000-0002-3316-0348

² Harran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi ORCID: 0000-0002-9376-2084

Orijinal Makale

Öz

Bu araştırma, geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin okula yönelik tutumlarının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada ayrıca Suriyeli öğrencilerin okula yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler (yaş, sınıf vb.) açısından irdelenmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın örneklemini 2020-2021 eğitim öğretim yılında Şanlıurfa ili merkez ilçelerindeki (Eyyübiye, Haliliye ve Karaköprü) Suriye asıllı 278 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların seçiminde uygun örneklem kullanılmıştır. Çalışmaya veri toplamak için Okula Yönelik Tutum Ölçeği (OYTÖ) kullanılmıştır. Ölçek, 14 maddeden ve “Kapsayıcı Öğretmen, Okul Arkadaşları, Okul Yönetimi” şeklinde 3 boyuttan oluşmaktadır. Verilerin analizinde normal dağılımının sağlanmadığı durumlarda non-parametrik testlerden Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis H testi, normal dağılımın sağlandığı durumlarda ise parametrik testlerden t-testi ve ANOVA testi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin okula yönelik genel tutumlarının olumlu yönde “yüksek” olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin alt boyutları incelendiğinde katılımcıların okula ilişkin tutumlarının “Okul Arkadaşları” boyutunda en yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların okula yönelik tutumlarının “yaş” değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Buna karşın katılımcıların okula yönelik tutumları cinsiyet, sınıf, okul saatleri dışında çalışma ve babanın çalışma durumu değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermiştir. Araştırma sonucunda şu öneriler verilebilir; öğretmen, sınıf arkadaşları ve okul yönetimi Suriyeli öğrenciler için okula sağlıklı uyum sağlamada kilit role sahiptir. Bu nedenle politika yapıcıların bu olguların Suriyeli öğrencilerin okula entegrasyonundaki rolünü ele alması ve Suriyeli öğrenci yoğunluğu olan okullarda kapsayıcı eğitim çalışmalarını güçlendirilmesi beklenmektedir.

Anahtar kelimeler: Okul Tutumu, Göç, Adaptasyon, Geçici Koruma Altındaki Öğrenciler, Suriye

Syrian Students' Attitudes Towards School

Abstract

This research was carried out to examine the attitudes of Syrian students -under temporary protection- towards school. The study also aimed to compare the attitudes of Syrian students towards school in terms of various variables (age, class, etc.). The sample of study consists of 278 Syrian students in the central districts of Şanlıurfa province (Eyyübiye, Haliliye and Karaköprü) in the 2020-2021 academic year. Convenience sampling was used in the selection of the participants. The Scale of Attitude Towards School (SATS) was used to collect the data. The measure consists of 14 items and 3 dimensions: "Inclusive Teacher, School Friends and School Management". In the analysis of the data, Mann-Whitney U test and Kruskal-Wallis H test, which are non-parametric tests, were used in cases where the assumption of normal distribution was not met. T-test and ANOVA test were used as parametric tests in cases where normal distribution was observed. It was determined that the Syrian students have high level of positive attitude towards school. When the sub-dimensions were examined, the participants' attitudes for school were found to be highest in the "School Friends" dimension. It was determined that the attitudes of the participants towards school did not show a significant difference according to the age variable. However, they differed significantly according to the variables of gender, class, working outside of school hours and employment status of father. The following suggestions can be given as a result of the research; the teachers, classmates and the school administration guide Syrian students in having a healthy adaptation in schools. For this reason, policy makers should address the roles of these phenomena in the integration of Syrian students into the school and strengthen inclusive education efforts in schools with a concentration of Syrian students.

Original Article

* Bu çalışma, Ahmed Halef in Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Göçen danışmanlığında “Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin okula yönelik tutumlarının incelenmesi” adlı tezinden üretilmiştir.

Keywords: School Attitude, Migration, Adaptation, Students Under Temporary Protection, Syria

GİRİŞ

Suriye’de Mart 2011’de başlayan kargaşa ve iç savaş büyük yıkımlara yol açmıştır (Anadolu Ajansı, 2019). Suriye’de yaşanan çatışma ortamı dünya tarihindeki en ciddi göç akınlarından birine neden olmuştur (Erdoğan, 2019). Bu durum, özellikle Suriye’ye komşu ülkelerdeki birçok devlet hizmetini derinden etkilemiş; göç eden aileler, ani ve zorunlu göçleri bu denli yoğun beklemeyen yeni evlerinde iş ve eğitim gibi temel konularda sorunlar yaşamıştır.

Komşu ülke Türkiye, Suriye’den gelenlerin çatışmalar bitince geri döneceğini varsaymıştır. Bu kapsamda Türkiye’deki Suriyelilere farklı bir uluslararası koruma statüsü olan “geçici koruma” verilmiştir (BMMYK, 2017). Bu açıdan Suriyeli vatandaşlar ülkelerinde durum normale dönünceye kadar Türkiye’de misafir olarak kabul edilmiş ve tüm ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmıştır (Seydi, 2014, s.34). Türkiye’de günlük kullanımda Suriye’den göç eden herkese “mülteci” veya “sığınmacı” dense de (Erdoğan, 2019) farklı statüde göç edenler bulunmaktadır: Mülteci, sığınmacı ve geçici koruma altındaki kişiler. Mülteci veya sığınmacı kavramı ile ilgili olarak yapılan tanımlar çalışmalarda farklılık göstermektedir, bazı tanımlarda mülteci ve sığınmacı kavramları aynı anlamda kullanılmaktayken diğerlerinde bu kelimelere farklı statü ve anlam yüklenmektedir (Çalık, 2015, s. 119). Mülteci “ülkesinde, kişi olarak ırkından dolayı, sosyal konumu ve siyasal düşüncesinden dolayı veya ulusal kimliği nedeniyle kendini baskı altında hissedip, kendi devletine olan güvenini kaybeden, kendi devletinin ona tarafsız davranma imkânını kaybettiği düşüncesine kapılıp, ülkesini terk edip, başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunup, sığınma talebi o ülkenin yetkilileri tarafından “kabul” edilmiş kişidir” (Akbatır, 1996, s.2). Sığınmacı ise kendisini zulümden ve insan hakları ihlallerinden korumak gibi farklı sebeplerden dolayı ülkesini terk etmiş, ilgili ülkeye ikamet başvurusunu yapmış ancak henüz mülteci statüsünde tanınmamış kişileri ifade etmektedir (Dost, 2014). Bu çalışmada mülteci, sığınmacı ve geçici koruma ifadeleri çalışmalardan alındığı gibi kullanılmış ve göçmen öğrencilerin okul tutumu kapsamındaki çalışmalara yer verilmiştir.

Göç Dalgaları Sonrası Türkiye’deki Durum

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) verilerine göre 2019 Ağustos itibarıyla Suriye’ye komşu beş ülkeye sığınan kayıtlı mültecilerin/sığınmacıların sayısı 5.626.914’tür; bu kişilerin 3.643.870’i Türkiye’dedir. Bu sayıya Avrupa’ya ve Kanada, ABD gibi ülkelere sığınan 1 milyon civarındaki Suriyeli eklenince 2011’den bu yana Suriye’den göç edenlerin sayısının en az 6,6 milyon olduğu ifade edilebilir (Erdoğan, 2019, s. 2).

Türkiye’de Suriyeli öğrenciler için geçici eğitim merkezleri (GEM) ile başlayan eğitim süreci sonrasında bu öğrencilere Türk okullarına kayıt hakkı verilmiştir. İlk başlarda Suriyelilerin bir süre sonra anavatanlarına dönecekleri düşüncesi ile Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) geçici eğitim merkezlerinde Suriyeli öğrencilere Arapça müfredat dâhilinde eğitim vermiştir (Kara, Şahin ve Kapat, 2020). 2016-2017 yılından itibaren GEM’lerin kademeli kapatılması sonrasında ise bu öğrenciler çevrelerindeki okullara kaydolmaya başlamıştır (Tanrıku, 2018). 2019 yılı MEB verilerine göre Suriye asıllı okul çağındaki 382.357 kişilik nüfustan 339.541’i ilkokula kayıtlı olup bu kademe için okullaşma oranı %88,80’dir (Aksoy, 2020, s.37). Giderek artan kayıtlar ve

okullaşma ile geçici koruma altındaki öğrencilerin yeni evlerine uyum sağlamalarında en önemli rollerden biri okullara düşecektir.

Göç, Çocuklar ve Eğitim

İnsanlar bir yerden başka bir yere göç etmekte, daha iyi fırsatlar aramakta ve tehlikelerden kaçmaktadır; bu hareketlerin eğitim sistemleri üzerinde büyük etkisi olabilmektedir (Audas ve McDonald, 2004). Günümüzde evrensel alandaki yasalar ve politikalar pratikte göçmen/mülteci çocukların haklarını tam anlamıyla karşılamada zorlanmaktadır. Nitekim evinden uzakta olan mülteci çocuklar ve gençlerle ilgili yapılan çalışmalar travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), uyku sorunları, kaygı ve depresyonla ilgili çok sayıda duygusal ve davranışsal zorluğa işaret etmektedir (Ehnholt ve Yule, 2006). Bu süreçte mülteci gruplar için eğitim ve okullar sadece öğrenme ve gelişmeyi ifade etmemektedir. Eğitim, bu çocukların topluma sağlıklı entegrasyonunda temel bir etmen haline gelmiştir.

Sığınmacı veya geçici koruma altındaki kişilerin yeni evlerine taşındıkları günlerde yaşadığı en temel sorunların başında gıda, barınma yanında çocukların eğitime ulaşımı ve dil sorunları geldiği söylenebilir (Karaağaç ve Güvenç, 2019). Toplu göç gibi ani gelişen durumlar neticesinde eğitim yasal hak dahi olsa sekteye uğrayabilmektedir. Bu durumda hem ev sahibi hem de misafir toplumlar için nitelikli eğitim hizmetlerine ulaşmada sorunlar oluşmaktadır. Bunun dışında göçmen aileler için eğitim programları hızlı bir şekilde adapte edilemediği durumlarda iki toplumun bütünleşmesi uzun zaman alabilmekte ve toplumsal sorunlar artabilmektedir. Bu nedenle zorunlu ve toplu göç durumlarında ev sahibi devletlerin birçok faktörü en hızlı şekilde hesaba katması ve ivedi şekilde çözümler üretmesi önem arz etmektedir.

Yerinden edilmiş kişiler, gecekondulu mahallelerinde yaşayanlar ve gözaltı merkezlerindeki çocuklar, mevsimlere göre hareket edenler de dahil olmak üzere dünyanın en savunmasız kişileri arasında olan sığınmacıların ve mültecilerin okula adaptasyonu hayat kurtarıcıdır (Bülbül ve Köse, 2010). Göç eden bireyler, başlangıçta beslenme, barınma, güvenlik gibi temel ihtiyaçlara odaklansa da daha sonradan eğitim ve entegrasyon gibi ihtiyaçlar önem arz etmeye başlamaktadır (Ersoy ve Turan, 2019). Bugün birçok farklı ülke vatandaşının iltica, sığınma gibi sebeplerle yaşadığı Türkiye’de toplumla en iyi bütünleşme araçlarından biri okul ve eğitim kurumlarıdır denebilir; bu nedenle okullara özellikle zorunlu eğitimini almak üzere gelen sığınmacı veya geçici koruma statüsüne sahip öğrencilerin okula ilişkin tutumları dikkatle incelenmelidir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada geçici koruma altındaki öğrencilerin toplumsal entegrasyonun önemli bir parçası olan okullara ilişkin tutumlarına odaklanılmıştır. Bu açıdan araştırmanın amacı geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin okula yönelik tutumlarını incelemektir. Ayrıca çalışmada Suriye doğumlu öğrencilerin okula ilişkin tutumları farklı değişkenler (yaş, cinsiyet vb.) açısından değerlendirilmiştir. Araştırmada göç etmiş öğrencilere yönelik okul tutum ölçeği geliştirilmiş; bu yapı ve amaçlar çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

1- Geçici koruma altındaki öğrencilerin okula ilişkin tutumları “Kapsayıcı Öğretmen, Okul Arkadaşları ve Okul Yönetimi” boyutlarında nasıldır?

2- Geçici koruma altındaki öğrencilerin okula yönelik tutumları yaş, cinsiyet, sınıf vb. gibi değişkenlere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırmanın modeli

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemi kapsamında öncelikle genel tarama modeli takip edilmiştir. Tarama modeli, geçmişte ve halen var olan durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2008). Çalışmada ilk önce katılımcıların okula ilişkin genel tutumları betimsel şekilde verilmiş ve sonrasında farklı değişkenlere (yaş, cinsiyet vb.) göre öğrencilerin okul tutumları açısından karşılaştırma yapılmıştır. Araştırmanın örneklemin seçiminde Covid-19 salgını nedeniyle uygun örnekleme tercih edilmiştir. Uygun örnekleme araştırmacının kolaylıkla ulaşabileceği katılımcıların çalışmaya dahil edilmesini içerir (Özen ve Gül, 2007). Okullar veri toplama sürecinde genelde kapalı olduğu için belli dönemlerde okullara gelen öğrencilerin ve öğretmenlerin desteğiyle 278 katılımcıya basılı ölçekler ulaştırılmıştır. Ölçeklerin dağıtıldığı okullarda Türkçe eğitim yapılsa da yeni göç etmiş öğrencilerin olabilme ihtimaline karşın ölçek maddelerin Arapça tercümeleri de ek olarak verilmiştir. Araştırma için Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınmış ve etik kurulu kararı ile bu izin okullara iletilmiştir.

Evren ve örneklem

Araştırma evrenini, 2020- 2021 Eğitim-Öğretim yılı Şanlıurfa ili merkez ilçeleri Haliliye, Karaköprü ve Eyyübiye'deki geçici koruma altındaki Suriyeli öğrenciler oluşturmaktadır. Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan verilere göre 4878 geçici koruma altındaki öğrenci Şanlıurfa'da lise düzeyinde öğrenim görmektedir. Araştırma örneklemi ise toplam 278 geçici koruma altındaki Suriyeli öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmacılar geçici koruma altındaki öğrencilerin genel olarak bazı mahallelerde yoğunlaştığı bilgisinden hareketle belirli okulları ziyaret etmiş ve çalışmada yer almayı kabul eden okullardaki öğrencilere ölçekler dağıtmıştır.

Tablo 1: Şanlıurfa'da lise eğitimi gören geçici koruma altındaki öğrenci sayısı (2020-2021)

İlçe	Öğrenci Sayısı
Eyyübiye	1644
Haliliye	2984
Karaköprü	250
Toplam	4878

Kaynak: Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Tablo 1 okullara kayıtlı Suriyeli öğrencilerin lise düzeyinde Şanlıurfa merkez ilçelerdeki dağılımını göstermektedir. Çalışmada yer almayı kabul eden geçici koruma altındaki öğrencilerin sayısı Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Örneklemde ait ilçe dağılımı

Okul Türü	Merkez İlçeler	Okul Sayısı	Örneklemdeki Katılımcı Sayısı
Lise	Eyyübiye	5	84
	Haliliye	6	139
	Karaköprü	4	55
Toplam		15	278

Tablo 2’de görüldüğü üzere Şanlıurfa merkez ilçelerden salgın sürecinde ziyaret edilen okullardan toplam 278 öğrenci çalışmada yer almıştır. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin kişisel özellikleri ve demografik bilgiler Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3: Araştırmaya katılan öğrencilere ait bilgiler

Değişken	Kategori	Sıklık (N)	Yüzde (%)
Yaş	14	16	5.8
	15	42	15.1
	16	74	26.6
	17	110	39.6
	18	26	9.4
	19	10	3.6
Cinsiyet	Kadın	141	50.7
	Erkek	137	49.3
Okul Dışında İşte Çalışma	Evet	68	24.4
	Hayır	210	75.6
Babanın İş Durumu	Çalışıyor	170	61.2
	Çalışmıyor	74	26.6
	Vefat	34	12.2
Sınıf	Lise1	63	22.7
	Lise2	70	25.2
	Lise3	72	25.9
	Lise4	73	26.3
Toplam		278	100

Tablo 3 incelendiğinde yaş grupların 14 ve 19 arasında dağıldığı görülmektedir, çalışmaya en fazla 17 yaş grubu katılım göstermiştir (n=110). Lise sınıf seviyelerinde doldurulan ölçeklerin sayısı 63 ve 73 arasındadır. Veri toplama sürecine katkı sağlayan kadın (n=141) ve erkek (n=137) öğrencilerin sayıları birbirine yakındır. Ayrıca muhtemel ekonomik sebeplerden dolayı katılımcıların bir kısmı okul dışında bir işte çalıştığı görülmektedir (n=68). Çalışmaya sınıf bazında en fazla 73 kişiyle Lise 4’ten katılım olmuştur.

Veri toplama aracı

Bu çalışmada verilerin toplanması için Suriyeli öğrencilere ve göçmen öğrencilere yönelik geliştirilen “Okula Yönelik Tutum Ölçeği” (OYTÖ) kullanılmıştır. Ölçek ile doğrudan göç eden öğrencilerin okula ilişkin tutumların belirlenmesi amaçlanmıştır. Ölçme formunun doğrudan öğrencilerin odağında hazırlanması birincil elden verinin toplanması açısından önem arz etmektedir. Ölçek kişisel bilgiler bölümü ve 5’li Likert tarzında 14 soruluk okula yönelik tutum maddelerinden oluşmaktadır. Maddelere ilişkin seçenekler Hiç Katılmıyorum (1) ve Tamamen Katılıyorum (5) arasında sıralanmıştır.

Araştırmaya katılan geçici koruma altındaki öğrencilerin tanımaya yönelik bilgilerin yer aldığı kişisel bilgiler bölümünde “Okul saatleri dışında bir işte çalışıyor musunuz? Babanız bir işte çalışıyor mu?” vb. sorular yer almaktadır. Katılımcılardan bu soruları eksiksiz bir şekilde işaretleme (X) yaparak doldurmaları istenmiştir.

Geçici Koruma Altındaki Öğrenciler için “Okula Yönelik Tutum Ölçeği”

Ölçek geliştirme sürecinde ilk önce taslak maddeler yazılmıştır. Sonrasında 50 öğrenciye 30 maddelik taslak form dağıtılmış ve pilot uygulama esnasında görüşleri alınmıştır. Bu aşamadan sonra 20 maddelik form üzerinden Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) için 200 öğrenciden veri toplanmıştır. Sonrasında Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) için 309 farklı öğrenciden ikinci kez veri toplanmıştır. AFA ve DFA’ya tabi tutulmadan önce kayıp verilerin kestirimi SPSS 22.0 versiyonu (IBM Corp, 2013) kullanılarak Beklenti Maksimizasyonu (Expected-Maximization) algoritması ile yapılmış ve uç değerlerin (outliers) olup olmadığı incelenerek verilerin temizliği yapılmıştır. AFA için SPSS 22.0 versiyonu (IBM Corp, 2013) ve DFA için Mplus 7.0 versiyonu (Muthén ve Muthén, 2012) kullanılmıştır.

Açıklayıcı Faktör Analizi

30 maddelik pilot çalışma çerçevesinde görüşler ve veriler incelenmiş, eğitim bilimleri alan uzmanı, öğretmen ve katılımcı öğrenci görüşleri sonrasında toplam madde sayısı 20’ye düşürülmüştür. Son incelemelerden sonra taslak form 3 ilçedeki lise seviyesinde öğrenim gören 200 Suriye asıllı öğrenciye dağıtılmıştır. İlk verilerin toplanması sonrasında AFA sürecinde temel bileşen analizi (Principal Component Analysis) ekstraksiyon yöntemi ve Kaiser Normalizasyonu’na Dayalı Varimax (Varimax with Kaiser Normalization) rotasyon metodu kullanılmıştır.

AFA’ya göre 20 maddeden 6’sı birden fazla boyutu ölçtüğü veya ölçtüğü boyutu açıklama miktarı düşük olduğu için uzman görüşü de alınarak ölçekten çıkarılmıştır. Böylece DFA için ilgili analizler 14 madde üzerinden yapılmıştır. 14 madde üzerinden yapılan AFA’ya göre Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterlik ölçümü .82 ve Bartlett’in küresellik değeri manidar ($p < .05$) olarak gözlemlenmiştir. 3 boyuttan oluşan 14 madde ile elde edilen ölçeğe göre açıklanan toplam varyasyon değeri % 63,4 olarak bulunmuştur. Ölçeğe ilişkin Döndürülmüş Bileşen Matrisi Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Döndürülmüş bileşen matrisi

Boyutlar	Maddeler	Değerler		
		1	2	3
KAPSAYICI ÖĞRETMEN	1. Öğretmenlerim bana güven veriyor.	.829		
	2. Öğretmenlerim sınıftayken kendimi rahat hissedirim.	.810		
	3. Öğretmenlerim bana değer veriyor.	.765		
	4. Öğretmenlerim sınıf içi ilişkilerinde adil davranıyor.	.756		
	5. Öğretmenlerim beni anlıyor	.717		
	6. Öğretmenlerim bana destek olur.	.706		
	7. Öğretmenlerim sorunlarımı dinler.	.564		
OKUL YÖNETİMİ	8. Okul yönetimi öğrencilere ilgi gösterir.		.875	
	9. Okul yönetimi öğrencilerin problemlerini dikkate alır.		.872	
	10. Okul yönetimi öğrencilere yardımcı olur.		.854	
OKUL ARKADAŞLARI	11. Okul arkadaşlarımla birlikte olmaktan mutluluk duyuyorum.			.783
	12. Okul arkadaşlarımla hoş vakit geçiriyorum.			.746
	13. Okul arkadaşlarımla arasında iyi bir yerimin olduğunu hissediyorum.			.745
	14. Okul arkadaşlarımla ortak çalışabiliyorum.			.678

Doğrulayıcı Faktör Analizi

AFA sonrasında modelin uygun olup olmadığını doğrulamak için 309 Suriyeli öğrenciden toplanan veriler yardımıyla Mplus programı (Muthén ve Muthén, 2012) kullanılarak DFA yapılmıştır. Bu analiz sonucunda ilk olarak RMSEA değeri .075, SRMR değeri .056, TLI değeri .86 ve CFI değeri .888 olarak bulunmuştur. Bu değerler sonucunda modelin daha iyi uyum sağlayabilmesi için modifikasyonlar yapılmıştır. Modifikasyonlar modelin daha iyi uyum göstermesini sağlar (Şen, 2020). Mplus 7.0 programının verdiği modifikasyon önerileri incelenerek uzman görüşü doğrultusunda 3 kez modifikasyon işlemi gerçekleştirilmiştir (Örn. 1 ve 2. madde arasında). Model üzerinde yapılan modifikasyonlardan sonra modelin daha iyi uyum değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizinde ilk bakılması gereken değer (χ^2) değerinin p anlamlılık değeridir. Büyük örneklerde p değerinin anlamlı olması normal olan bir durumdur (Çokluk, Şekercioğlu, Büyüköztürk, 2014, s.307). Daha sonra Ki-kare (χ^2) değeri incelenmiştir [$\chi^2=137,808$; $sd=71$, $p<0,01$]. DFA uyum indeksleri $\chi^2/sd=1,940$; $RMSEA=.055$; $SRMR=.047$; $CFI=.942$; $TLI=.926$ olarak bulunmuştur. Geçici koruma altındaki öğrencilere yönelik Okula Yönelik Tutum Ölçeği'nin iyi bir uyum gösterdiği söylenebilir (Bentler ve Hu, 1995; Kline, 2011).

Okula Yönelik Tutum Ölçeğinin Güvenirlik Analizi

Bu araştırmada ölçeğin güvenilirliğinin tespiti için Cronbach's Alpha katsayısı hesaplanarak 0,848 bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarında da gerçekleştirilen güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5: Okula yönelik tutum ölçeğine ilişkin Cronbach's Alpha katsayı değerleri

Ölçek	Boyutlar	A	Madde Sayısı
Okula Yönelik Tutum Ölçeği	Kapsayıcı Öğretmen	0,87	7
	Okul Yönetimi	0,88	3
	Okul Arkadaşları	0,73	4
Toplam		0,84	14

Verilerin Analizi

Araştırmada ölçek geliştirildikten sonra 278 kişiden veri toplanmış ve geçici koruma altındaki öğrencilerin okul tutum düzeylerinin saptanması için öncelikle aritmetik ortalama, standart sapma gibi betimsel istatistikler kontrol edilmiştir. Karşılaştırmalı analizlerin yapılması için verilere ilişkin normal dağılım varsayımı incelenmiş, uygulanacak olan testlerin ön koşullarına bakılmıştır. Bunun için normallik testlerinden olan Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile çarpıklık-basıklık değerleri incelenmiştir. Ayrıca verilerin normal dağılıp dağılmadığını anlayabilmek için Histogram ve Q-Q Plot grafiği de yorumlanarak parametrik/non-parametrik analiz yöntemlerinden hangisinin seçileceğine karar verilmiştir.

BULGULAR

Araştırmada cevap aranan sorulardan ilki araştırmaya katılan geçici koruma altındaki öğrencilerin okul tutumlarının/algılarının belirlenmesidir. Bu kapsamda ölçekteki boyutlara ait aritmetik ortalama, standart sapma ve yüzde dağılım sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Okula yönelik tutum ölçeği ve alt boyutları ortalama/standart sapma değerleri

Boyutlar	N	\bar{X}	SS
Kapsayıcı Öğretmen	278	3,326	0,884
Okul Yönetimi	278	3,088	1,102
Okul Arkadaşları	278	3,830	0,903
Toplam	278	3,419	0,734

Tablo 6'daki bilgiler doğrultusunda katılımcıların okula yönelik tutum düzeylerinin boyutlar bazında "yüksek-orta" arasında değiştiği görülmektedir. Düzeylerin yüksek veya orta şeklinde belirlenmesinde ölçekte yer alan aralıkların eşit olduğu (4/5) varsayımından yola çıkılmıştır. Okul Yönetimi boyutunda ($\bar{X}=3,088$), Kapsayıcı Öğretmen boyutunda ($\bar{X}=3,32$); ve Okul Arkadaşları boyutunda ($\bar{X}=3,83$) şeklinde ortalamalar sıralanmıştır. Bu durumda Kapsayıcı Öğretmen boyutu ve Okul Yönetimi boyutunda geçici koruma altındaki öğrencilerin tutum

düzeylerinin “orta”, Okul Arkadaşları boyutunda geçici koruma altındaki öğrencilerin tutum düzeylerinin “yüksek” olduğu anlaşılmaktadır.

Suriye asıllı öğrencilerin okul tutumlarının yaş değişkeni açısından farklılık gösterip göstermediğini incelemek için Tablo 7’de Kruskal-Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 7: Katılımcıların okul tutumlarının yaş değişkeni açısından Kruskal-Wallis H testi sonuçları

Alt Boyutlar	Yaş	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p	Gruplar
Kapsayıcı Öğretmen	a. 14	16	131,41	5	9,187	,102	-
	b. 15	42	170,74				
	c. 16	74	138,32				
	ç. 17	110	127,57				
	d. 18	26	145,35				
	e. 19	10	146,00				
Okul Arkadaşları	a. 14	16	129,78	5	3,217	,666	-
	b. 15	42	145,42				
	c. 16	74	151,24				
	ç. 17	110	132,66				
	d. 18	26	136,75				
	e. 19	10	125,65				
Okul Yönetimi	a. 14	16	131,09	5	5,828	,323	-
	b. 15	42	156,87				
	c. 16	74	148,74				
	ç. 17	110	130,70				
	d. 18	26	138,75				
	e. 19	10	110,35				

Tablo 7 incelendiğinde Kapsayıcı Öğretmen boyutunda yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir [$\chi^2(5)$ Kapsayıcı Öğretmen= 9,187; $p>0.05$]. Okul Arkadaşları boyutu açısından anlamlı bir fark tespit edilmemiştir [$\chi^2(5)$ Okul Arkadaşları=3,217; $p>0.05$]. Okul Yönetim boyutunda yaş ortalamaları açısından da anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir [$\chi^2(5)$ Okul Yönetimi = 5,828; $p>0.05$]. Bu durumda Kapsayıcı Öğretmen, Okul Arkadaşları ve Okul Yönetim boyutları açısından yaş değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Katılımcıların okul tutumlarının cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için non-parametrik analiz yöntemlerinden Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Tablo 8’de sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 8: Katılımcıların okul tutumlarının cinsiyet değişkenine göre Mann-Whitney U testi sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kapsayıcı Öğretmen	Kadın	141	156,56	22075,5	7252,5	0,00
	Erkek	137	121,94	16705,5		
Okul Arkadaşları	Kadın	141	154,82	21830	7498	0,001
	Erkek	137	123,73	16951		
Okul Yönetimi	Kadın	141	153,95	21706,5	7621,5	0,002
	Erkek	137	124,63	17074,5		
OYTÖ	Kadın	141	160,77	22668	6660	0,00
	Erkek	137	117,61	16113		

Tablo 8 incelendiğinde araştırmaya katılan geçici koruma altındaki öğrencilerin okula yönelik tutum düzeyleri genel olarak cinsiyet değişkenine göre (U(OYTÖ)=6660; p=0,00) anlamlı farklılık göstermektedir. Bu fark kadın grubunun lehine olarak bulunmuştur. Kapsayıcı Öğretmen boyutu açısından cinsiyete göre anlamlı farklılık (U(Kapsayıcı öğretmen)=7252,5; p=0,00) saptanmıştır; bu farkın kadın grubunun lehine olduğu görülmektedir. Okul Arkadaşları boyutu açısından cinsiyete göre anlamlı farklılık (U(Okul arkadaşları)=7498,0; p=0,001) bulunmuştur; bu farkın yine kadın grubunun lehine olduğu görülmektedir. Okul Yönetimi boyutu açısından cinsiyete göre anlamlı farklılık (U(Okul yönetimi)=7621,5; p=0,002) bulunmuş ve bu farkın da yine kadın grubunun lehine olduğu görülmektedir. Bu şekilde sonuçların sebebi kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla duygusal, paylaşım ve kaynaşma kabiliyetine sahip olmaları olabilir.

Katılımcıların okul tutumlarının sınıf değişkeni açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için non-parametrik analiz yöntemlerinden Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Tablo 9’da sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 9: Katılımcıların okul tutumlarının sınıf değişkenine göre Kruskal-Wallis H testi sonuçları

Alt Boyutlar	Sınıf	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p	Gruplar
Kapsayıcı Öğretmen	Lise1	63	166,15	3	21,054	,00	1-2
	Lise2	70	129,96				1-3
	Lise3	72	109,28				3-4
	Lise4	73	155,45				
Okul Arkadaşları	Lise1	63	163,46	3	7,739	,052	
	Lise2	70	137,24				
	Lise3	72	130,81				
	Lise4	73	129,57				
Okul Yönetimi	Lise1	63	162,43	3	8,215	,042	1-3
	Lise2	70	142,25				1-4
	Lise3	72	129,44				
	Lise4	73	127,00				

Tablo 9 incelendiğinde Kapsayıcı Öğretmen açısından sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir [$\chi^2(3)= 21,054$; $p<0.05$]. Mann-Whitney U testi ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın, Lise 1 ile Lise 2 arasında Lise 1’lerin lehine olduğu bulunmuştur. Lise 1 ile Lise 3 arasında Lise 1’lerin lehine olduğu, Lise 3 ile Lise 4 arasında bu farkın Lise 4’lerin lehine olduğu belirlenmiştir. Okul Arkadaşları boyutu açısından sınıf değişkenine göre anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir [$\chi^2(3)=7,739$; $p>0.05$.] Okul Yönetim boyutu açısından sınıf değişkenine göre anlamlı bir fark gözlemlenmiştir [$\chi^2(3)= 8,215$; $p<0.05$]. Mann-Whitney U testi ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın, Lise 1 ile Lise 3 arasında Lise 1’lerin lehine, yine Lise 1 ve Lise 4 arasında Lise 1’lerin lehine olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların okula yönelik tutum ölçeği düzeylerinin okul dışında çalışmak değişkeni açısından incelenmesi için non-parametrik analiz yöntemlerinden Mann Whitney U-Testi uygulanmıştır. Tablo 10’da ilgili sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 10: Katılımcıların okul tutumlarının okul dışında çalışma değişkenine göre Mann-Whitney U testi sonuçları

Boyutlar	Okul Dışında Çalışmak	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kapsayıcı Öğretmen	Evet	68	116,60	7928,50	5582,500	0,007
	Hayır	210	146,92	30852,50		
Okul Arkadaşları	Evet	68	122,62	8338,00	5992,000	0,044
	Hayır	210	144,97	30443,0		
Okul Yönetimi	Evet	68	130,05	8843,50	6497,500	0,261
	Hayır	210	142,56	29937,50		
OYTÖ	Evet	68	115,04	7823,00	5477,000	0,004
	Hayır	210	147,42	30958,00		

Tablo 10 incelendiğinde araştırmaya katılan geçici koruma altındaki öğrencilerin okula yönelik tutum düzeyleri Kapsayıcı Öğretmen boyutunda anlamlı farklılık göstermektedir. (U(Kapsayıcı Öğretmen)=5582,5; $p<0,05$); bu fark hayır cevabı olan grubunun (okul dışı bir işte çalışmıyor) lehine olduğu görülmektedir. Okul Arkadaşları boyutu ile okul dışında çalışma arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır (U(Okul Arkadaşları)=5992; $p<0,05$); bu fark yine okul dışında bir işte çalışmayan öğrenci grubunun lehine olduğu görülmektedir. Okul Yönetimi boyutu ile okul dışında çalışma arasında ise anlamlı farklılık görülmemektedir (U(Okul Yönetimi)=5210,5; $p>0,05$). Genel olarak OYTÖ sonucuna göre öğrencilerin okula yönelik tutum düzeyleri ile okul dışında çalışma arasında manidar bir farklılık bulunmaktadır (U(OYTÖ)=5477; $p<0,05$). Bu fark hayır cevabı olanların yani okul dışında bir işte çalışmayanların lehine olduğu görülmektedir. Bu durumda okul dışında çalışmayan geçici koruma altındaki öğrencilerin okula yönelik tutumlarının diğer gruba nazaran tutarlı şekilde “yüksek” olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba çalışma durumları ile okula yönelik tutum düzeylerinin incelenmesi için Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Tablo 11’de ilgili sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 11: Katılımcıların okul tutumlarının baba çalışma değişkenine göre Kruskal-Wallis H testi sonuçları

Boyutlar	Baba Çalışma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	p	Gruplar
Kapsayıcı Öğretmen	a. Çalışıyor	170	146,50	2	15,854	,00	a-c
	b. Çalışmıyor	74	147,00				b-c
	c. Vefat	34	88,190				
Okul Arkadaşları	a. Çalışıyor	170	137,48	2	7,199	,027	b-c
	b. Çalışmıyor	74	156,36				
	c. Vefat	34	112,93				
Okul Yönetimi	a. Çalışıyor	170	138,11	2	6,764	,034	b-c
	b. Çalışmıyor	74	155,10				
	c. Vefat	34	112,51				
OYTÖ	a. Çalışıyor	170	143,32	2	14,476	,001	a-c
	b. Çalışmıyor	74	152,73				b-c
	c. Vefat	34	91,62				

Tablo 11’de yer alan katılımcıların baba çalışma durumuna göre okula yönelik tutumları incelenmiştir; katılımcıların babasının çalışıyor, çalışmıyor veya vefat etmiş olması durumları ve okula yönelik tutum düzeyi arasında anlamlı farklar gözlemlenmiştir.

Kapsayıcı Öğretmen boyutunda babanın çalışma durumları arasında anlamlı bir fark gözlemlenmiştir [$\chi^2(2)=15,854$; $p<0.05$]. Mann-Whitney U testi ile yapılan karşılaştırmalar sonunda bu farkın, a-grup (çalışıyor) ile c-grup (vefat) arasında babası çalışıyor olanların lehine olduğu görülmüştür. B-grup (çalışmıyor) ile c-grup (vefat) arasında bu fark babası çalışmıyor olanların lehinedir. Okul Arkadaşları boyutu ile babanın çalışma durumu arasında anlamlı bir fark gözlemlenmiştir [$\chi^2(2)=7,199$; $p>0.05$]. Mann-Whitney U testi ile yapılan karşılaştırmalar sonunda bu fark b- grup (çalışmıyor) ile c-grup (vefat) arasında babası çalışmıyor olanların lehinedir.

Okul Yönetimi boyutu ile babanın çalışmasının ortalamaları arasında anlamlı bir fark gözlemlenmiştir [$\chi^2(2)=6,764$; $p<0.05$]. Mann-Whitney U testi ile yapılan karşılaştırmalar sonunda bu fark b-grup (çalışmıyor) ile c-grup (vefat) arasında babası çalışmıyor olanların lehinedir. OYTÖ toplam puanı ile babanın çalışma durumu arasında anlamlı bir fark gözlemlenmiştir [$\chi^2(2)= 14,476$; $p<0.05$]. Mann-Whitney U testi ile yapılan karşılaştırmalar sonunda bu fark a- grup (çalışıyor) ile c-grup (vefat) arasında babası çalışıyor olanların lehinedir. B-grup (çalışmıyor) ile c-grup (vefat) arasında bu fark babası çalışmıyor olanların lehinedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Geçici koruma altındaki öğrencilerin okula yönelik tutumlarının incelenmesini temel alan bu çalışmada elde edilen sonuçlar alt problemlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Araştırmaya katılan geçici koruma altındaki öğrencilerin algılarına göre okula yönelik tutum düzeyleri ölçeğin genelinde “yüksek” olarak tespit edilmiştir. Alt boyutlar incelendiğinde “Okul Arkadaşları” boyutuna ilişkin tutumların “en yüksek” düzeyde olduğu gözlemlenmiştir.

Bu bağlamda geçici koruma altındaki öğrencilerin okul arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurduğu belirtilebilir. Bu boyutla kıyaslandığında daha düşük ortalamaya sahip boyutlar ise “Kapsayıcı Öğretmen ve Okul Yönetimi” boyutlarıdır. Geçici koruma altındaki öğrencilerin okul adaptasyonunda etkin bir boyutun okul arkadaşları olduğu ve diğer boyutların da yakın derecede öneme sahip olduğu belirtilebilir. Mert ve Çıplak (2017, s.74) bu durumu şu şekilde desteklemektedir:

Bu öğrencilerin eğitim sistemine adaptasyonunda en büyük faktör Türk öğrencilerdir. Yerel öğrenciler tarafından ne kadar hızlı ve etkili bir şekilde benimsenirler o ölçüde eğitim sistemine de adapte olabileceklerdir. Bu kapsamda, öğretmenler yerel öğrencilere farklı ülkelerden gelen öğrencilerin, sınıf ortamı için ne kadar büyük bir zenginlik olduğundan bahsedip, ülkelerini haritada öğrencilere göstererek, dikkatlerini pozitif yönde toplamayı sağlayabilir.

Bu açıdan sınıf içi iyi arkadaşlık ilişkileri ve kapsayıcı öğretmen özellikleri geçici koruma altındaki öğrencilerin okula yönelik tutum düzeylerine olumlu yönde etki edebilir. Yüce (2018) geçici koruma altındakilerin okula uyumlarını etkileyen etmenler içinde akran ilişkileri ve öğretmen tutumlarını sıralamıştır. Yiğit, Şanlı ve Gökalp’a (2021) göre Suriyeli öğrencilerin Türk öğrenciler tarafından yardımsever ve kabullenici tutumla karşılanması okula uyumu artırırken olumsuz tutum okula uyumlarını zorlaştırmaktadır. Yazarlara göre ayrıca idareci ve öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere karşı kabullenici bir tutum içinde olmaları geçici koruma altındaki öğrencilerin ders ilgisini ve okula uyumunu artırmaktadır.

Çalışmada “yaş” değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir. Fakat geçici koruma altındaki öğrencilerin okula yönelik tutum düzeyleri ile cinsiyet, okul dışı çalışma, sınıf ve babanın işte çalışması değişkenleri açısından anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu görülmüştür.

Yaşla ilgili olarak bu çalışma örneklemeden farklı olarak Gökel (2018) tarafından 1974 Barış Harekâtı sonrasında Türkiye’den Kıbrıs’a gelen göçmenlerin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada yaş ile bireylerin kültürlenme puanları arasında anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Başka bir çalışmada sınıf öğretmenlerinin geçici koruma altındaki öğrencilere yönelik tutum puanlarının yaş değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiş; sonuç olarak sınıf öğretmenlerinin geçici koruma altındaki öğrencilere yönelik tutumlarının yaş değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür (Köse vd., 2019). Bu çalışmalar, göç eden öğrenci algılarına göre yapılmamıştır.

Cinsiyet değişkeni açısından okula yönelik tutumlarda ortaya çıkan farkın kadın öğrencilerin lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hem OYTÖ hem de alt boyutlar (Kapsayıcı Öğretmen, Okul Arkadaşları ve Okul Yönetimi) açısından ortaya çıkan anlamlı fark, kadın öğrencilerin okula yönelik tutumların erkek olan öğrencilerin tutumlarından tutarlı şekilde yüksek olduğunu göstermektedir. Kadın öğrencilerin okula erkeklere göre daha fazla uyum sağlama (entegrasyon) düzeyleri toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yazara göre kadın öğrencilerin uyum sağlama (entegrasyon) düzeyi erkeklere göre anlamlı düzeyde

yüksektir. Ayrıca İlhan (2017, s.117) Türk öğrenciler örnekleminde yapılan araştırmaların kadın öğrencilerin okula yönelik tutumlarının erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek bulunduğunu ifade etmiştir.

Sınıf değişkeni (Lise 1-2-3-4) açısından okula yönelik tutumlarda gruplar arası anlamlı farka rastlanılmıştır. Kapsayıcı Öğretmen ve Okul Yönetim boyutlarında ortaya çıkan farkın genel olarak Lise 1 lehine olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar açısından lise birinci sınıf öğrencilerinin diğer sınıf öğrencilerine göre daha olumlu tutumlara sahip olduğu söylenebilir çünkü bu gruplar daha küçük yaşlarda Türkiye'ye gelerek ev sahibi toplum ile daha erken bağlantı kurmuştur; bu açıdan bu gruptaki öğrenciler uyum ve dil sorununu çözmüş olabilir. Alanyazına bakıldığında ise Akdeniz (2018) tarafından yapılmış araştırmada mülteci öğrencilerin sınıf düzeylerine (9. ve 10. Sınıflar) göre ölçeğin uyum sağlama (entegrasyon) boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunmamıştır.

Araştırmada okul saatleri dışında çalışma değişkeni açısından ortaya çıkan farkın okul dışında çalışmayan öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir. Bu durumda okul saatleri dışında bir işte çalışmayan geçici koruma statüsündeki öğrencilerin okula yönelik tutum düzeylerinin bir işte çalışan diğer öğrencilere göre olumlu yönde "yüksek" olduğu ifade edilebilir. Okul dışı işte çalışmanın temelde maddi gereksinim kaynaklı olması öğrencinin okula odaklanmasında ve uyum sağlamasında sorun oluşmasına neden olabilmektedir. Nitekim okul dışında yoğun bir işte çalışma akademik başarıyı düşürebilir (Akyüz, 2013) ve okul dışı çalışma öğrencilerin okula ilişkin katılımını, ilgisini ve sorumluluk bilincini olumsuz yönde etkileyebilir.

Babanın çalışma durumu ve öğrencilerin okul tutumları açısından bakıldığında gruplar arası anlamlı fark gözlemlenmiştir; bu fark babası çalışıyor ile babası vefat etmiş katılımcıların arasında babası çalışıyor olanların lehinedir; babası çalışmıyor ile babası vefat etmiş katılımcıların arasında bu fark babası çalışmıyor olanların lehinedir. En genel anlamda babası işte çalışanların ve çalışmayanların okul tutumları, babası vefat etmiş öğrencilerden daha yüksektir. Geçici koruma altındaki öğrencilerin okul tutumuna yönelik babaların bir işte çalışma veya vefat durumunun etkisini inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Farklı bir örneklemden liseli öğrenci grupların şiddet eğilimine yönelik olarak babası çalışmayan öğrencilerin şiddet eğilimlerinin babası çalışanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Özgür vd. 2011). Genel çerçeveden bakıldığında insanın en yakınlarından birisini kaybetmesinin okul uyumunu etkilemesi çok muhtemel bir durumdur. Ayrıca babası çalışan veya çalışmayan bir aile ortamında oluşan ekonomik sebepler öğrencilerin okula ilişkin katılım ve ilgi durumlarını etkileyebilir.

ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin, geçici koruma altındaki öğrencilerin uyumu ve okula katılımında belirleyici bir faktör olması okullarda kapsayıcı eğitim ve kapsayıcı liderlik çalışmalarının artmasını gerektirmektedir. Bu çalışma bağlamındaki geçici koruma altındaki öğrenciler ruh sağlıklarını olumsuz etkileyen savaş ve çatışmaların olduğu bir ortamdan gelmektedir. Bu nedenle okulda bu sorunların etkisinin azaltılması için okullardaki psikolojik danışmanların ve uzman kişilerin rolü yeniden planlanmalıdır.

Çalışmada geçici koruma altındaki öğrencilerin okul uyumunu en çok etkileyen boyutun sınıf arkadaşları olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle öğretmenler ve okul idaresi geçici koruma altındaki öğrencilerin kaydolacağı sınıflara dikkat etmelidir. Bu sınıflar mümkünse daha iyi bir uyum süreci için okul idaresi ve rehberlik servisi tarafından detaylı bir bilgilendirme sürecine tabi tutulmalıdır.

Araştırma, sadece nicel araştırma ışığında gerçekleştirilmiştir. Geçici koruma altındaki öğrenciler bağlamında okula yönelik tutum konularının nitel araştırma yöntem ve teknikleriyle de çalışılması farklı perspektifleri ortaya çıkarabilir. Literatürdeki çalışmalara bakıldığında geçici koruma altındaki öğrenciler konusunda genelde öğretmen ve çevre gözünden incelemelerin olduğu görülmektedir. Bu sebeple özellikle birinci elden bilgi almaya olanak sağlayan ölçeklerin kullanılması ve karma desen çalışmalarının yapılması önem teşkil etmektedir.

KAYNAKLAR

- Akbatur, F. (1996). Çocuk hakları sözleşmesi ışığında mültecilik ve çocuklar. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 16(1-2), 1-18. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/99560>
- Akdeniz, Y. (2018). *Türkiye’de yaşayan Suriyeli mülteci öğrencilerin uyum sorunları: Şanlıurfa ili örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Aksoy, E. (2020). Türkiye’deki Suriyeli göçmen çocukların okullaşma durumları. *Akademik Hassasiyetler*, 7(14), 37-51.
- Akyüz, G. (2013). Öğrencilerin okul dışı etkinliklere ayırdıkları süreler ve matematik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 112-130.
- Anadolu Ajansı. (2019, Mart). <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriye-ic-savasi-9-yilina-girdi/1417715>.
- Audas, R., & Mcdonald, J. T. (2004). Rural-Urban migration in the 1990s. Flows, Attributes and Outcomes, *Canadian Social Trends*, 73, 17-24.
- Bentler, P. M., & Hu, P. (1995). *EQS: Structural equations program manual*. Los Angeles, CA: BMPD Statistical Software.
- BMMYK. (2017). *Geçici koruma ne demektir?* <https://www.unhcr.org/tr/11094-gecici-koruma-ne-demektir.html>
- Bülbül, S. ve Kose, A. (2010). Türkiye’de bölgelerarası iç göç hareketlerinin çok boyutlu ölçekleme yöntemi ile incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 39(1), 75-94.
- Çalık, T. (2015). Sığınma hakkının korunması. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23(1), 117-146.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu G., ve Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve Lisrel Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dost, S. (2014). Ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde ülkemizdeki Suriye’li sığınmacıların hukuki durumu. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1), 27-69.
- Ehnholt, K. A., & Yule, W. (2006). Practitioner review: assessment and treatment of refugee children and adolescents who have experienced war-related trauma. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47(12), 1197-1210.
- Erdoğan, M. M. (2019). *Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler*. KONRAD. <https://www.kas.de/documents/283907/7339115/T%C3%BCrkiye%27deki+Suriyeliler.pdf/acaf9d37-7035-f37c-4982-c4b18f9b9c8e?version=1.0&t=1571303334464>.

- Ersoy, A. F. ve Turan, N. (2019). Sığınmacı ve göçmen öğrencilerde sosyal dışlanma ve çeteleşme. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(2), 828-840.
- Gökel, Ö. (2018). 1974 Barış Harekâtı sonrasında Türkiye'den Kıbrıs'a gelen göçmenlerin kültürlenme seviyelerinin incelenmesi. *Social Sciences Studies Journal*, 4(17), 1567-1582.
- İlhan, M. (2017). Öğrencilerin sınıf değerlendirme atmosferine ilişkin algılarının okula yönelik tutumları üzerindeki yordayıcı rolü. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(1), 111-128.
- Kara, M., Şahin, S. ve Kapat, S. (2020). Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecinde akran öğretiminin etkisi: deneysel bir çalışma. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16, 5974-5994.
- Karaağaç, F. C. ve Güvenç, H. (2019). Resmi ilkokullara devam eden Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim sorunları. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 530-568.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. New York: Guilford Press.
- Köse, N., Bülbül, Ö., & Uluman, M. (2019). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Continuous Vocational Education and Training*, 2(1), 16-29.
- Mert, İ. ve Çıplak, B. (2017). Suriyeli ve diğer yabancı öğrencilerin Türk eğitim sistemine adaptasyonu ve okul içi iletişimlerine yönelik bir inceleme. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(2), 68-79.
- MEB (2017). *Geçici Koruma Statüsündeki Bireylere Yönelik Rehberlik Hizmetleri Kılavuz Kitabı* (ISBN 978-975- 11-4451-5). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Muthén, L. K., & Muthén, B. O. (2012). *Mplus User's Guide (Seventh Edition)*. Los Angeles, CA: Muthén & Muthén.
- Özen, Y. ve Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 394-422.
- Özgür, G., Yörükoğlu, G. ve Baysan Arabacı, L. (2011). Lise öğrencilerinin şiddet algıları, şiddet eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 53-60.
- Seydi, A. R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 267-305.
- Şen, S. (2020). *Mplus ile Yapısal Eşitlik Modellemesi Uygulamaları*. Ankara: Nobel Akademi.
- Tanrıkulu, F. (2018). Suriye krizi sonrası Türkiye'deki sığınmacıların ve göçmenlerin eğitimi: Geçmiş, bugün ve gelecek perspektifleri. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2585-2604.
- Yiğit, A., Şanlı, E. ve Gökalp, M. (2021). Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarına yönelik öğretmen, okul yöneticileri ve öğrencilerin görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(1), 471-496.
- Yüce, E. (2018). *Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyeli Öğrencilerin Okula Uyumları*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.